

integratie mensen met beperkingen

Rapport
deputaten

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Zwolle-Zuid 2008

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

INLEIDING

Vanaf 1993 heeft de generale synode beleidsruimte gegeven om aangepaste kerkdiensten te organiseren. In 2002 is gerapporteerd dat deputaten aangepaste kerkdiensten voor gemeentelieden met een verstandelijke handicap (Depad) van mening waren dat mensen met een handicap *gewone* kerkdiensten moeten kunnen bijwonen die dan - waar nodig - worden aangepast. De naam van het deputaatschap werd toen gewijzigd in deputaten integratie mensen met beperkingen (Depin). In 2005 besloot de GS dat Depin haar werkzaamheden moest afbouwen en activiteiten die door moeten gaan elders moest onder brengen, zie de Acta van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005. Op 9 april 2005 heeft Depin haar rapport gepresenteerd. Op de publieke tribune waren ouders van én mensen met een beperking aanwezig. Zij waren gekomen in de hoopvolle verwachting dat de synode van harte zou instemmen met het rapport zodat het bevorderen van de integratie van mensen met een beperking in de plaatselijke gemeenten met élan verdere voortgang zou vinden.

We geven een kort citaat uit de Acta weer:

“Op 9 april presenteren deputaten hun rapport. Aan de hand van de opdrachten die deputaten kregen vanaf de GS van Ommen 1993 wordt geïllustreerd dat zich een ontwikkeling in denken heeft voorgedaan in de kerken als het gaat om de omgang met mensen met een beperking. Deze ontwikkeling zou je kunnen omschrijven als van een ‘moet dat’ naar een ‘hoe moet dat’. Speciale aandacht blijft nodig voor deze groep, juist om een gewone omgang tussen hen en de andere kerkleden mogelijk te maken. Belangrijk is ook de vraag hoe je deze mensen in kunt schakelen vanuit de gedachte dat ook zij een bijdrage leveren in dat ene lichaam van onze Heer, de kerk hier op aarde. Daarbij is het van belang dat we niet meer praten over, maar communiceren met deze groep mensen. Deze wederkerigheid kan in een zin worden samengevat: van een ‘doen voor’ naar een ‘samen met’. Daarvoor hebben deputaten de slogan bedacht: gewoon geloven...samen doen. En als de betrokkenen meer in beeld komen, komen ook nieuwe vragen op: aangepaste formulieren, tips voor preken en catechese, deelname aan het heilig avondmaal van ernstig verstandelijk gehandicapten. (...)

De deputaten geven in de introductie aan dat naar hun oordeel het van belang is dat mensen met beperkingen gewoon meedoen in de gemeenten, en dat het steunpunt, of hoe de synode dat ook noemen wil, nodig is om daartoe middelen aan de kerken aan te reiken. De kerken dienen hun verantwoordelijkheid te nemen. Gehandicapten mogen niet het object van liefdadigheid zijn.

De discussie laat zich samenvatten onder twee thema's: bevlogenheid en zakelijkheid.”

De leden van Depin hebben na de besluitvorming van de GS Amersfoort-C 2005 veel moeite gehad met het oppakken van hun taken. Na een eerste jaar van heroriënteren en overwegen of we onze opdracht als deputaatschap terug zouden geven aan de synode, hebben we toch besloten onze schouders eronder te zetten. Uiteindelijk doen we het werk binnen het deputaatschap niet voor onszelf of voor de afgevaardigden van de synode. We willen graag onze inzet blijven geven aan mensen die niet voor zichzelf kunnen opkomen; die ervan uit gaan dat zij een geliefd en gewaardeerd kind van de Heer zijn en dus ook een geliefd en gewaardeerd lid van de kerk. Mensen die ons vaak het voorbeeld geven van onvoorwaardelijke liefde en ons kunnen leren hoe je werkelijk in volledige afhankelijkheid vreedig kunt leven.

Met namen van mensen die ons zeer dierbaar zijn in het achterhoofd zijn we uiteindelijk weer aan de slag gegaan met de synodeopdrachten.

Werkzaamheden van Depin in de afgelopen periode:

- oriënterende gesprekken gevoerd met deputaatschappen en/of organisaties die de taken van Depin kunnen integreren binnen hun eigen werkzaamheden;
- regelmatig overleg met afgevaardigden van het deputaatschap SGO;
- samen met vereniging *dit Koningskind* in het jaar 2007 een conferentie over catechese aan doopleden met een beperking georganiseerd;
- een werkgroep catechese ondersteund die zich momenteel bezighoudt met het ontwikkelen van een beeldversie die parallel loopt aan de catechesemethode *Geloof.Nu*. Het eerste deel zal waarschijnlijk dit jaar in druk verschijnen;
- contact gelegd met mensen die Bijbelstudiemateriaal ontwikkelen voor (zeer) moeilijk lerenden;
- oriënterende contacten gelegd met mensen die zich graag als vrijwilliger willen inzetten voor inclusie van mensen met een beperking in de gemeente;
- workshops verzorgd op de ambtsdragerconferenties 2008 over inclusief gemeente zijn aan de hand van de Depin-evaluatie in Hoogezand-Sappemeer in juni 2004.

INHOUDSOPGAVE

1.	Samenvatting van het rapport	5
2.	Samenstelling van het deputaatschap	5
3.	Opdracht van de synode	5
4.	Globaal beleidsoverzicht	6
5.	Uitvoering	6
6.	Belangrijke conclusies en aanbevelingen	8
7.	Conceptbesluiten	9
	 Bijlagen	
I.	Overdrachtsprotocol Depin – SGO	10
II.	Literatuurlijst	11
III.	Visie op de inclusieve gemeente	13
IV.	Adresgegevens deputaten	14

1. SAMENVATTING VAN HET RAPPORT

Dit rapport bevat een verslag van deputaten integratie met beperkingen (Depin) ten aanzien van de huidige stand van zaken rondom de synodeopdrachten.

In dit rapport zullen we niet in detail weergeven welke mensen zich bezig houden met het schrijven en ontwikkelen van catechesemethoden en Bijbelstudiemateriaal. We volstaan met de vermelding dat er twee sporen zijn waarop gewerkt wordt aan het ontwikkelen van materialen. De personele gegevens zullen we overdragen aan de organisatie die de taken van Depin overneemt.

Het zelfde geldt voor mensen die zich als vrijwilliger willen inzetten om de inclusie van mensen met een beperking in de gemeente te bevorderen.

In dit rapport geven we weer op welke wijze de diverse activiteiten ten behoeve van plaatselijke kerken onzes inziens ingevuld behoren te worden.

Van belang voor besluitvorming op de GS is met name op welke wijze de noodzakelijke blijvende ontwikkeling van visie op, ondersteuning van en advisering aan kerken ten behoeve van inclusie van mensen met een beperking in de plaatselijke gemeente in de toekomst gewaarborgd blijft. Depin stelt voor dit onder te brengen bij SGO.

2. SAMENSTELLING DEPUTAATSCHAP

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Amersfoort-Centrum 2005 benoemde de volgende personen in het deputaatschap (voor adresgegevens zie Bijlage IV)

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
T.J. van 't Foort-van Til, Enschede	2008	M.A. de Feijter-Heij, Amersfoort
P.F. van de Groep, Ermelo	2008	H.D. van Tilborg-Teunis, Putten
L.R. Meedendorp, Hooghalen	2008	
B. de Roos, Groningen	2008	
Mevr. B. Wesseling (s), Hoogland	2008	
A.J. van Zuijlekom, Dordrecht	2008	

3. OPDRACHT VAN DE SYNODE

Deputaten integratie mensen met beperkingen, kortweg Depin genoemd, ontving de volgende opdracht van de GS Amersfoort-Centrum 2005 (Acta art. 107):

- a. een werkgroep te vormen voor methodiekontwikkeling inzake catechese aan en Bijbelstudie van en met mensen met beperkingen;
- b. ook een werkgroep te vormen die plaatselijke kerken desgevraagd kan dienen met informatie en advies over integratie van mensen met beperkingen binnen de activiteiten van de plaatselijke gemeente; deze werkgroep kan tevens functioneren als platform voor uitwisseling van informatie;
- c. het werk van dit deputaatschap af te bouwen en activiteiten die door moeten gaan elders onder te brengen; en hierover rapport uit te brengen aan de volgende generale synode;
- d. hun werk te doen binnen het vastgestelde budget, dat separaat zal worden toegezonden.

Gronden:

1. het bestaande catechese- en Bijbelstudiemateriaal is gedateerd. Met gebruikmaking van moderne middelen kan dit materiaal aangepast worden en waar nodig ontwikkeld worden, ten einde de overdracht van kennis (in de brede zin van dit woord) van bijbel en geloof aan mensen met beperkingen te bevorderen;
2. het blijft belangrijk dat er een adres is waar men terecht kan voor informatie, advies en onderlinge afstemming;
3. nu aangepaste kerkdiensten een vaste plaats hebben gekregen in het kerkelijk leven en adviezen zijn ontwikkeld voor integratie van mensen met beperkingen in de gemeente, zijn belangrijke doelstellingen van dit deputaatschap gerealiseerd. De komende periode kan worden gebruikt om de activiteiten die moeten doorgaan elders onder te brengen.

4. GLOBAAL BELEIDSOVERZICHT

Opdracht 1

Een werkgroep te vormen voor methodiekontwikkeling inzake catechese aan en Bijbelstudie van en met mensen met beperkingen.

In de afgelopen periode heeft Depin in samenwerking met vereniging *dit Koningskind* in september 2007 een conferentie belegd in Bunschoten voor mensen die aangepaste catechese verzorgen, dan wel daar anderszins bij betrokken zijn.

Binnen het kader van de catechesemethode *Geloof.nu* (voortgekomen uit activiteiten van de leerplancommissie in Hardinxveld-Giessendam) wordt gewerkt aan de uitgave van een parallelversie voor mensen met een verstandelijke beperking of moeilijk lerenden.

In Bunschoten wordt gewerkt met de 'methode Dijkhuizen/Keesenberg'. Deze leergang heeft meer het karakter van Bijbelstudie.

Bij de druk van het eerste deel van de parallelversie *Geloof.nu* zal het goed zijn om nog een algemene handreiking te schrijven over vragen als:

- wanneer wel/niet inclusieve catechese;
- bevorderen van contacten tussen leeftijdgenoten, wanneer gekozen is voor aangepaste en aparte catechese;
- contact leggen en houden met (toekomstige) catechisant;
- contact leggen en houden met ouders;
- contact leggen en houden met catecheet/predikant/kerkenraad.

Opdracht 2

Ook een werkgroep te vormen die plaatselijke kerken desgevraagd kan dienen met informatie en advies over integratie van mensen met beperkingen binnen de activiteiten van de plaatselijke gemeente; deze werkgroep kan tevens functioneren als platform voor uitwisseling van informatie.

Er zijn contacten gelegd met enkele mensen die zich graag willen inzetten voor bovengenoemde opdracht. Deze mensen zijn nog niet bij elkaar gebracht in de vorm van een werkgroep. Het verdient aanbeveling dat binnen het SGO een functie gecreëerd wordt die een dergelijke werkgroep kan faciliteren en stimuleren.

Opdracht 3

Het werk van dit deputaatschap af te bouwen en activiteiten die door moeten gaan elders onder te brengen; en hierover rapport uit te brengen aan de volgende generale synode;

Depin heeft gesprekken gevoerd met het diaconaal steunpunt en met het steunpunt gemeenteopbouw (SGO). Omdat inclusie meer behelst dan de diaconale invalshoek, heeft Depin besloten met het SGO de gesprekken verder voort te zetten. Vanwege de aard van haar werkzaamheden heeft het SGO meer invalshoeken die in het kader van gemeenteopbouw van belang zijn.

5. UITVOERING

Opdracht 1

Een werkgroep te vormen voor methodiekontwikkeling inzake catechese aan en Bijbelstudie van en met mensen met beperkingen.

In september 2007 heeft een geslaagde conferentie op het gebied van catechese aan mensen met een beperking plaatsgevonden in Bunschoten. De conferentie was een coproductie van Depin en vereniging *dit Koningskind*.

Depin constateert dat bij veel mensen nog het beeld bestaat dat apart gegeven catechese beter werkt. Het is echter belangrijk welk uitgangspunt je kiest. Ons startpunt is dat, ook in de catechese, zoveel mogelijk dingen samen moet worden gedaan. Uitgaande van één methode moet worden geprobeerd

varianten aan te bieden, waarbij recht wordt gedaan aan álle catechisanten. Daarbij geldt: 'samen' is niet altijd en overal samen. Waar mogelijk zal inclusieve catechese te verkiezen zijn boven aparte catechese. Door varianten op een bestaande catechesemethode te ontwikkelen heeft de catecheet meer mogelijkheden om alle catechisanten toegankelijke lesstof aan te bieden. Voor de doopleiden van de gemeente is het belangrijk dat zij samen optrekken, óók tijdens de catechisatieles. Zij kunnen van elkaar leren en elkaar tot steun zijn met hun verschillende gaven en talenten. Jong geleerd is oud gedaan!

Verder is er in het gemeentelijke leven veel méér dan catechese. Inclusie in de kerkelijke gemeente kan en moet ook op andere manieren. We moeten niet volledig op catechese gefocust zijn.

Binnen het kader van de catechesemethode *Geloof.nu* (voortgekomen uit activiteiten van de leerplancommissie in Hardinxveld-Giessendam) wordt door een schrijfgroep in Middelburg en een beeldgroep in Enschede gewerkt aan een parallelversie voor mensen met een verstandelijke beperking. De ontwikkeling van deze versie vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de stichting *Geloof.nu*, die eigenaar wordt van het ontwikkelde materiaal. De stichting is zonder winst oogmerk. De auteurs en illustratoren verlenen hun medewerking om niet. Uiteraard zullen er wel materiele kosten gemaakt worden.

In Bunschoten wordt gewerkt aan de 'methode Dijkhuizen/Keesenberg'. Deze leergang heeft overigens meer het karakter van Bijbelstudie. Bijbelverhalen worden zowel in tekst als in beelden op papier en in digitale vorm aangeboden aan mensen met een beperking. Het lijkt de moeite waard om te investeren in de kosten die de verdere ontwikkeling van deze materialen met zich meebrengen.

Opdracht 2

Ook een werkgroep te vormen die plaatselijke kerken desgevraagd kan dienen met informatie en advies over integratie van mensen met beperkingen binnen de activiteiten van de plaatselijke gemeente; deze werkgroep kan tevens functioneren als platform voor uitwisseling van informatie.

Er zijn contacten gelegd met enkele mensen die zich graag willen inzetten voor bovengenoemde opdracht. Deze mensen zijn nog niet bij elkaar gebracht in de vorm van een werkgroep. Het verdient aanbeveling dat binnen het SGO een functie gecreëerd wordt die een dergelijke werkgroep kan faciliteren, ondersteunen en stimuleren.

Opdracht 3

Het werk van dit deputaatschap af te bouwen en activiteiten die door moeten gaan elders onder te brengen; en hierover rapport uit te brengen aan de volgende generale synode.

Depin is tot de conclusie gekomen dat de continuïteit van ons werk bij het SGO het meest gewaarborgd lijkt te zijn. Het SGO heeft zich binnen het verband van de Gereformeerde Kerken gaandeweg ontwikkeld tot een 'spin in het web'. Bij het SGO komen veel lijnen samen en er lijkt relatief veel expertise aanwezig die voor het werk dat nu vanuit Depin wordt gedaan, heel relevant is. Ook is de personele bezetting bij het SGO zodanig dat mensen die vragen hebben vaak bij het steunpunt terecht kunnen. Een organisatie die alleen op vrijwilligers draait, biedt minder garanties voor een goede voortgang van het werk.

Bovendien is het van belang dat bij het SGO wordt nagedacht over het ontwikkelen van diensten die bezinning, bemoediging en de toerusting van catecheten op het oog hebben. Deze bezinning lijkt goed aan te sluiten bij onderdeel a. van de opdracht die de generale synode aan Depin gaf. De synode formuleerde dit onderdeel als volgt: "...een werkgroep te vormen voor methodiekontwikkeling inzake catechese aan en bijbelstudie van en met mensen met beperkingen".

Het is de nadrukkelijke wens van ons deputaatschap om het werk voor mensen met een beperking binnen de kerken zo goed en zo vaak mogelijk zichtbaar te houden. Wij hechten grote waarde aan de borging van het gedachtegoed van de "inclusieve gemeente" (zie Bijlage III: visie op de inclusieve gemeente). De kerk van Christus is een bouwwerk waar geen stenen mogen ontbreken! Deze borging omvat allereerst een blijvend appel op het ontwikkelen van visie op en uitvoering geven aan het bevorderen van een volwaardige plek voor álle gemeenteleden binnen de plaatselijke gemeente. Inhoud gevend aan de gedachte dat gelijkwaardigheid en diversiteit hand in hand gaan en een meerwaarde oplevert voor het functioneren van de kerken. Ten tweede omvat deze borging voldoende financiële middelen om uitvoering te geven aan de opdrachten die de synode geformuleerd heeft over een langere termijn. We hebben nog een lange weg te gaan voordat de inclusieve gemeente realiteit is!

Overige activiteiten

De brochure “Broers en zussen met een ernstig verstandelijke handicap en de tafel van het verbond”, een studie naar de viering van het heilig avondmaal met mensen met een ernstig verstandelijke beperking, werd naar alle kerken gezonden. In een aantal situaties heeft de brochure bijgedragen aan bezinning op dit punt en het al dan niet toelaten van een gemeentelid met een ernstig verstandelijke beperking aan het heilig avondmaal.

In september 2005 heeft het SGO een meerdaags Toerustingcongres georganiseerd op het gebied van gemeenteopbouw voor ambtsdragers, lokale commissies gemeenteopbouw en andere belangstellenden. Een van de vier onderdelen betrof mensen met een beperking in de gemeente. Het programma daarvoor werd door SGO en Depin samen voorbereid. Helaas is dit onderdeel vanwege een beperkt aantal inschrijvingen voor het congres niet uitgevoerd.

Er zijn contacten met leden van het platform ‘Samen geloven, gewoon doen’.

In het jaar 2007 is het Instituut voor Theologie en sociale Integratie (het ITSI) van start gegaan. De doelstelling van dit instituut is een ‘stralende samenleving waarin mensen met een verstandelijke beperking ‘inclusief’ tot de gemeenschap behoren. Het ITSI droomt van geloofsgemeenschappen waar het hebben van een verstandelijke beperking geen belemmering meer is. Ieder lid kan participeren aan de activiteiten. Er is ruimte voor ieders kwaliteit en talent...’ (voor meer informatie: www.itsi.nl)

Prof.dr. H.P. Meininger, bijzonder hoogleraar ‘sociale integratie van mensen met een verstandelijke handicap’, VU Amsterdam, Faculteit der Godgeleerdheid, houdt zich ook bezig met de inclusie van mensen met een beperking in geloofsgemeenschappen. Op dit moment wordt er een promotieonderzoek gedaan naar de huidige stand van zaken met betrekking tot inclusie in de kerken. Depin voert gesprekken met de onderzoekster.

Met vereniging *dit Koningskind* zijn goede contacten. Deze vereniging is dé belangenbehartiger voor gereformeerde mensen met een beperking en hun familie en vrienden. Binnen de vereniging is veel expertise beschikbaar rondom specifieke handicaps. We zien deze vereniging dan ook als belangrijke partner bij het ontwikkelen en uitvoeren van advies aan de plaatselijke gemeenten. Alleen: de route is anders. Het zijn immers individuele gemeenteleden die als lid van vereniging *dit Koningskind* ondersteuning vragen bij hun problemen op het snijvlak van geloof en handicap. Daarom blijft het in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de kerken zélf om visie te blijven ontwikkelen op het inclusief gemeente zijn en ook uitvoering te geven aan het op gang brengen van processen die bevorderen dat alle gemeenteleden kunnen meedoen in de plaatselijke gemeente. In 2004 heeft Depin een evaluatie gedaan in een kerkelijke gemeente. Dit lijkt een heel geschikt middel om plaatselijk in beeld te krijgen waarover het gaat bij inclusief gemeente zijn en om samen te ontdekken wat een gemeente nodig heeft om hier goede inhoud aan te geven.

6. BELANGRIJKSTE CONCLUSIES/AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk is ons Requiem. We dragen het op aan onze geliefde broers en zussen met een beperking. We hebben hen lief en wensen hen toe dat hun talenten en speciale gaven meer en meer ontdekt zullen worden in de plaatselijke gemeenten.

In de afgelopen jaren is veel werk verzet om de positie van mensen met een beperking bespreekbaar te maken. Zowel in de samenleving als in de kerken is een verandering op gang gekomen. We beseffen nu dat het niet goed is om te zorgen vóór mensen, maar we moeten zorgen dát mensen een goede plek kunnen innemen in de maatschappij en in de kerk. In de praktijk van elke dag blijkt het niet mee te vallen om handen en voeten te geven aan dit gedachtegoed. Ongeveer 10 jaar geleden dachten we dat het goed was om aangepaste diensten voor mensen met een verstandelijke beperking te organiseren. Dat was op dat moment ook goed! Binnen de plaatselijke gemeenten kwamen mensen in de schijnwerpers te staan die voorheen vrijwel niet zichtbaar waren in de gemeente. Nu we een tiental jaren verder zijn en gevraagd hebben aan de mensen wat zij ervaren bij deze speciale diensten komen we tot de ontdekking dat we dingen deden vóór mensen en niet vanuit de behoefte van de mensen zelf.

Uit onderzoek is gebleken dat mensen graag gewoon willen meedoen in de kerk. Gewoon erbij horen zoals je bent. Gewoon je eigen talenten kunnen inzetten bij de opbouw van de gemeente van Christus.

Er wordt wel gezegd dat niet de beperking van de persoon maakt dat hij of zij een handicap heeft, maar de maatschappelijke of kerkelijke context. Zijn wij als leden van onze kerkelijke gemeenschappen in staat om voorbij de beperking van iemand te kijken naar de talenten die God gegeven heeft aan dit kerklid? Zijn wij bereid om samen op te trekken als bruid, als lichaam van Christus, als een bouwwerk waarin elke steen op z'n plek hoort te liggen?

Soms is het nodig dat er extra ondersteuning komt bij het verwerven van een volwaardige plek in de gemeente. Ook kan het nodig zijn om gebruik te maken van speciaal ontwikkelde materialen of professionele adviezen. Daarom bepleiten wij een goede voortgang van het werk dat tot dusver door Depin is gedaan binnen het SGO.

Depin is van mening dat al het werk dat tot dusver door vrijwilligers is gedaan gebundeld moet worden binnen één adres en dat een coördinator aangesteld moet worden om kennis en materialen beter beschikbaar te maken voor de kerken. Via publicaties worden plaatselijke gemeenten op de hoogte gebracht waar zij terecht kunnen voor advies, een evaluatie, verwijzing naar beschikbare materialen, een cursus, of iets dergelijks. Tot dusver is in dit rapport gesproken over een loketfunctie. Deze loketfunctionaris zal in dit taakgebied moeten optreden als "een spin in het web". We denken aan een personele bezetting van 0,2 fte.

7. CONCEPTBESLUITEN

Besluit 1:

- a. de taken van het deputaatschap integratie mensen met beperkingen over te dragen aan het steunpunt gemeenteopbouw (SGO) volgens het bijgaand overdrachtsprotocol;
- b. de richtlijnen van het SGO zodanig aan te passen dat de inclusie van mensen met een beperking in de kerken vanzelfsprekend ingebed is in de werkzaamheden van het SGO.

Besluit 2:

een werkgroep in het leven roepen van mensen die affiniteit en expertise hebben op het gebied van inclusie van mensen met een beperking.

Besluit 3:

een budget toe te kennen ter grootte van voor de voortgang van de werkzaamheden ten behoeve van de integratie van mensen met een beperking in de plaatselijke kerken. Daarin zijn begrepen de kosten voor:

- a. personele kosten 0,2 fte
- b. kosten voor het ontwikkelen en uitgeven van materialen. Het geormerkte geld uit de begroting 2005 – 2008 wordt gereserveerd voor dit doel.
- c. budget voor het organiseren van conferenties, e.d.

BIJLAGEN

BIJLAGE I

Overdrachtsprotocol Depin – SGO

Het opbouwen van een netwerk van vrijwilligers die deskundig zijn t.a.v. mensen met beperkingen

Doel

Een netwerk opzetten en actueel houden van personen die ingeschakeld kunnen worden, wanneer er op het terrein van mensen met beperkingen en hun deelname in de gemeente vragen zijn.

Aanleiding

Mensen die op enigerlei wijze actief zijn of willen zijn t.a.v. mensen met een beperking in de gemeente zoeken naar een steuntje in de rug, een concreet advies of iemand die mee kan denken.

Werkwijze

- Het opzetten en actueel houden van een adressenbestand van mensen met hun “expertise” die vanuit hun ervaring en/of kennis in staat zijn om met andere mee te denken bij allerlei vragen die zich voor kunnen doen bij de deelname van mensen aan het kerkelijke leven in de gemeente;
- Het opzetten en onderhouden van een kennisnetwerk.

Desgevraagd bieden van toerusting en advisering aan plaatselijke kerken inzake de bijdrage van mensen met beperkingen aan het de gemeenschap der heiligen in de plaatselijke gemeente waartoe zij behoren.

Doel

Gemeenteleden en kerkenraden op lokaal niveau handvatten bieden over hoe de deelname van mensen met beperkingen in hun gemeente concreet (verder) verbeterd kan worden.

Aanleiding

Ambtsdragers en gemeenteleden zijn er over het algemeen van overtuigd dat mensen met beperkingen, hoe ernstig ook, voluit kind van God zijn en voluit deel uit maken van de kerkelijke gemeente. Echter in de wijze waarop dit in de praktijk gestalte krijgt, vormen onbekend zijn met en handelingsverlegenheid een belemmering voor het contact zoeken met en leren kennen van de broeder of zuster in kwestie (al dan niet via ouders).

Werkwijze

- Het beschikbaar stellen van materiaal in de vorm van brochures;
- Het bieden van telefonisch en ondersteuning via e-mail;
- Aan elkaar knopen van kennis en ervaring die elders beschikbaar is;
- Het op het spoor zetten van deskundigen voor gemeenteavonden, advies etc.

Werkgroep voor informatie-uitwisseling en advisering diensten met aanpassingen, pastorale en diaconale zorg, catechese en Bijbelstudie

Doel

Gemeenteleden en ambtsdragers toe te rusten en te ondersteunen, zodat zij zich beter in staat achten om bij te dragen aan de optimale deelname van mensen met beperkingen aan het totale gemeentelijke leven ter plaatse.

Aanleiding

Om mensen met beperkingen gewoon mee te laten doen is en blijft bijzondere aandacht nodig. Naast een inhaalslag voor de verdere ontwikkeling van methodieken voor catechese en bijbelstudie is het van belang om ten aanzien van diensten met aanpassingen, catechese en bijbelstudie mensen te blijven informeren, van advies te dienen en onderlinge uitwisseling mogelijk te maken.

Werkwijze

- Mensen met elkaar in contact brengen rond een bepaalde vraag;
- Faciliteren en ondersteunen van de schrijvers van catechese - of Bijbelstudiemateriaal;
- Het (mee)organiseren van toerustingsdagen/avonden voor ambt dragers, catecheten en/of commissies rond catechese, diensten met aanpassingen, pastorale zaken, diaconale thema's, etc. Waar het gemeenteopbouw en diaconale thema's aan de orde zijn, vindt afstemming plaats en/of wordt aangesloten bij andere activiteiten van het steunpunt gemeenteopbouw, het diaconaal steunpunt en vereniging *dit Koningskind*;
- Het verzorgen van informatie via nieuwsbrieven, de gkv-site, bladen, etc.;
- Het signaleren van (trends in) vragen die zich voordoen.

Financiële paragraaf

Depin stelt uiteraard zelf geen begroting meer op.

In overleg met het SGO wordt een financieel overzicht gemaakt.

Wij stellen voor dat het budget dat door de GS Amersfoort-C 2005 is toegekend voor het ontwikkelen van catechese- en Bijbelstudiemateriaal beschikbaar blijft voor de werkgroepen die daar nog mee bezig zijn.

De financiële paragraaf wordt separaat toegezonden.

BIJLAGE II**Literatuurlijst**

Buntinx, W.H.E. (2007). Meetbaarheid van participatie en inclusie. In: Herman P.Meininger (red.), *Plaatsen waar plek is. Perspectieven op onderzoek naar sociale integratie van mensen met een verstandelijke handicap*. Amersfoort: 's Heeren Loo, p. ...

Depin i.s.m. Dit Koningskind *Broers en zussen met een ernstige verstandelijke beperking en de tafel van het verbond*, Utrecht, december 2006

Depad *Feest voor iedereen* Callenbach Nijkerk 1998

Dit Koningskind *Thuiskomen in de kerk* Kok Kampen 1996

Eiesland, N. (2002). Encountering the disabled God. *The Other Side*, 38 (5). March 11, 2003.

Foort, van 't E.L. (1992) Geholpen en getroost, *Ambtelijke zorg aan motorisch gehandicapten en hun omgeving*. Oosterbaan en Le Cointre B.V.

Frey, J.H. & Morgan, D.L. (1993). *Successful focus groups*. Sage Publication.

Genep, A. van. (2000). *Emancipatie van de zwaksten in de samenleving*. Amsterdam: Boom.

Gleeson, T. (2001/2002). Incorporating spiritual support into residential services: The PSCH-model. *Impact: Feature Issue on Faith Communities and Persons With Developmental Disabilities*, 14 (3). March 24, 2003.

Hatton, C., Turner, S., Shah., R., Rahim, N. & Stansfield, J. (2004). *What about faith? A good practice guide for services on meeting the religious needs of people with learning disabilities*. Londen: The Foundation for People with Learning Disabilities.

Hendriks, J. (2004). De compositie van de gemeente. Over sterken en zwakken. In: Herman P. Meininger (red.), *Van en voor allen. Wegwijzers naar een inclusieve geloofsgemeenschap met mensen die een verstandelijke handicap hebben*. Zoetermeer: Meinema, p. 215-228.

Jonker, E. (2004). Wat kunnen wij doen. In: Herman P. Meininger (red.), *Van en voor allen. Wegwijzers naar een inclusieve geloofsgemeenschap met mensen die een verstandelijke handicap hebben*. Zoetermeer: Meinema, p. 104-116.

McDonald, K.E., Christopher, B. (2005). L'Arche: The Successes of Community, the Challenges of Empowerment in a Faith-Centered Setting. *Journal of Religion, Disability and Health*, 9 (4), pp. 5-28.

McIntire, J.F. (2001/2002). Respecting the urge to join. *Impact: Feature Issue on Faith Communities and Persons With Developmental Disabilities*, 14(3).

- Meininger, H.P. (1998). *...als uzelf. Een theologische-ethische studie van zorg voor verstandelijk gehandicapten*. Amersfoort: Vereniging 's Heeren Loo.
- Meininger, H.P. (2002). *Zorgen met zin. Ethische beschouwingen over zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Meininger, H.P. (2004). *Van en voor allen. Wegwijzers naar een inclusieve geloofsgemeenschap met mensen die een verstandelijke handicap hebben*. Zoetermeer: Meinema.
- Meininger, H.P. (2007). *Verhalen verbinden*. Oratie aan de Vrije Universiteit Amsterdam op 22 mei 2007.
- Morgan, D.L. (1997). *Focusgroup as Qualitative Research*. Sage Publications.
- Nosek, M.A. (2001). Psychospiritual aspects of sense of self in women with physical disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 67, pp 1-13.
- Nusselder, I. (2004). Samen kom je verder. Leerprocessen en leerproblemen als uitdaging voor het leerhuis. In: Herman P. Meininger (red.), *Van en voor allen. Wegwijzers naar een inclusieve geloofsgemeenschap met mensen die een verstandelijke handicap hebben*. Zoetermeer: Meinema, p. 117-130.
- Perkins, C. (2001/2002). Bridges to faith: Collaborating to connect individuals and congregations. *Impact: Feature Issue on Faith Communities and Persons With Developmental Disabilities*, 14 (3). March 24, 2003.
- Porter, B.E. (2005). *More Than Inclusion. Honouring the Contribution of People with Developmental Disabilities*. Richmond Hill, Ontario: l'Arche Canada.
- Riordan, J. & Vasa, S.F. (1991). Accommodations for participation of persons with disabilities in religious practice. *Education and Training in Mental Retardation*, 26, pp. 151-155.
- Ruigrok, H. & Van der Wielen, H. (2004). Leven in de lokale samenleving. In: Kersten, Marion & Flikweert, Daan. *Onderzoek naar grenzen. Thematische rapportages en beschouwingen naar aanleiding van het 12^e IASSID congres, Montpeillier 2004*. Utrecht: LKNG/NIZW, p. 90-105.
- Smit, J. (2006). *Zo gewoon mogelijk. Tien theologische tips voor inclusie*. Utrecht: ITSI.
- Swinton, J. (2001). *A Space to listen: Meeting the spiritual needs for people with learning disabilities*. Londen, The Foundantion for people with Learning Disabilities.
- Swinton, J. (2001). *A Space to Listen: Meeting the spiritual needs for people with learning disabilities*. Londen: The Foundation for People with Learning Disabilities.
- Swinton, J., Mowat, H. (2006). *Practical Theology and Qualitative Research*. Londen: SCM.
- Vogel, J., Polloway, E.A., Smith, J.D. (2006). Inclusion of people with mental retardation and other developmental disabilities in communities of faith. *Mental Retardation*, 44 (2), pp. 100-111.
- Webb-Mitchell, B. (1993a). *Let the children come: Young people with disabilities in church*. *The Christian Century*, 110 (28). April 11, 2003.
- Webb-Mitchell, B. (1993b). *God plays piano too*. New York: The Crossroad Publishing Company.
- Webb-Mitchell, B. (1996). *Dancing with disabilities. Opening the church to All God's Childeren*. Ohio: United Church Press.
- Wolfensberger, W. (2001). The Theological Voice of Wolfs Wolfsberger. In *Journal of Religio, Disability & Health*, 4 (2/3), pp. 11-111.

Internet

www.kijkzieontdek.nl

www.itsi.nl

[www.%20www.stgdok.nl/index.htm](http://www.stgdok.nl/index.htm) (Stichting de Open Kring)

BIJLAGE III

Visie op de inclusieve gemeente

Integratie of inclusie van mensen met een beperking – gemeentelijke verantwoordelijkheid?

Integratie of inclusie zijn de twee concepten die de laatste decennia in de internationale context gebruikt worden om de positie van mensen met een beperking kritisch te analyseren en voorstellen voor verbetering ervan te formuleren. Het concept integratie werd in de jaren tachtig van de vorige eeuw ontwikkeld en werd onder andere in het onderwijs gebruikt om aan te geven waar de leerling onderwijs genoot: niet in een speciale school, maar in een reguliere school. De algemene veronderstelling was, dat met wat kleine aanpassingen en een beperkt herverdelen van middelen en voorzieningen de gelijke kansen als het ware vanzelf zouden worden gerealiseerd. Integratie richtte zich dus niet in de eerste plaats op de kwaliteit van het onderwijs, maar probeerde op de een of andere manier de leerling met een beperking of handicap deel uit te laten maken van de reguliere schoolomgeving.

In de jaren 90 van de vorige eeuw werden ook de Gereformeerde Kerken zich bewust van het feit dat er kerkleden zijn met een beperking en dat we hen meer moesten betrekken bij het kerkelijke leven. En zo werd een deputaatschap in het leven geroepen die de integratie van mensen met een beperking in de gemeente moet bevorderen.

Integratie die voornamelijk gericht leek op de inpassing van mensen met een beperking in het bestaande systeem, de gemeente zoals die reilt en zeilt.

Het begrip integratie:

- vertrekt eenzijdig vanuit het medische of defectparadigma, dat zich vooral richt op wat mensen niet kunnen, gebaseerd op eenzijdig vastgestelde definities betreffende 'normaal' en 'niet-normaal', 'beperking', 'handicap' en 'speciale diensten of catechese of Bijbelstudiegroepjes'.
- lokaliseert de moeilijkheden waar een persoon tegenaan loopt in het individu, waarbij een beperking of handicap wordt gezien als een medisch probleem en een persoonlijke tragedie. Hierbij wordt de mogelijke impact van een handicapbevorderende omgeving buiten beschouwing gelaten.
- houdt hierdoor het beeld in stand van mensen met beperkingen die afhankelijk en weerloos zijn, sociaal vaak onvoldoende functioneren en een voortdurend beroep doen op specifiek ontwikkelde diensten.
- blijft hierdoor te veel gekoppeld aan een systeem van toelating en etikettering door anderen
- leidt hierdoor onvoldoende tot versterking van de positie van mensen met een beperking in de plaatselijke gemeente.

Hiermee lijkt het begrip integratie het algemene idee te versterken dat mensen met een beperking alleen maar kunnen meedoen in de gemeente als zij zich kunnen aanpassen en kunnen functioneren binnen het bestaande systeem. Mensen met een beperking moeten gemeentelid zijn volgens de regels van gemeenteleden zonder een beperking. Hierdoor wordt hen feitelijk de mogelijkheid ontkomen om 'trots op zichzelf' te zijn, zoals ze zijn. In een dergelijke geïntegreerde, maar niet-adaptieve en onvriendelijke gemeente schuilt het gevaar dat gemeenteleden met een beperking juist gemarginaliseerd, machteloos gemaakt en uitgesloten worden.

Als alternatief voor het begrip integratie is nu het begrip inclusie ontwikkeld. Hierbij verschuift de focus van 'verander het individu' naar 'verander de omgeving'. De omgeving maakt immers van een beperking een handicap. De bedoeling van inclusie is om de eenzijdige gerichtheid op de tekortkomingen van het ene gemeentelid te verplaatsen naar een kritische analyse van de gemeente die door haar kenmerken onnodige barrières kan opwerpen voor haar leden met een beperking, waardoor deze leden onvoldoende in staat worden gesteld hun gaven en talenten optimaal te ontwikkelen en in te zetten.

We staan nog in de kinderschoenen bij het bouwen aan de inclusieve gemeente. Er is tijd en ondersteuning (onder andere vanuit SGO) nodig om te 'stoeien' met dit begrip, om kennis en ervaringen op te doen met elkaar, in de gemeente van Christus, onze Heer.

BIJLAGE IV**Adresgegevens deputaten**

T.J. van 't Foort-van Til <i>voorzitter</i>	Sparrendaal 49	7544 NN Enschede 053-4783441	selamat58@kpnplanet.nl
P.F. van de Groep <i>penningmeester</i>	Oranjelaan 10	3851 RK Ermelo 0341-550354	pfvdgroep@wxs.nnl
L.R. Meedendorp	Rederijershoeve 1	7326 TH Apeldoorn 055-3014624	meedendorp2@kpnplanet.nl
B. de Roos <i>secretaris</i>	Helperveste 3	9721 BJ Groningen 050-5265558	benaderoos@home.nl
B. Wesseling	Glazenierstraat 20	3828 DG Hoogland 033-4807105	b.wesseling@planet.nl
ds. A.J. van Zijlekom	Burg. de Raadsingel 43	3311 JG Dordrecht 078-6130610	a.zijlekom@chello.nl

J. van Veelen (adviseur)
 Directeur Centraal Bureau *dit Koningskind*
 bezoekadres: Maliebaan 71 M, Utrecht
 030-2363788
j.vanveelen@ditkoningskind.nl